

завръща обратно, воден от мисълта, че ще бъде по-полезен в родината за подготвяне на почвата на замисленото въстание. И отново учителствува в Добруджа, докато през февруари или март 1867 г. е повикан в четническия лагер в имението на Никола Балкански, за да подпомогне организирането на движението. Тогава, както е известно, е избран за главен знаменосец на четата на П. Хитов - предвидена за ядро на обединените въстанически сили през лятото на 1867 г. по изричното настояване на Раковски.²⁴

Не е чужд на замисъла за подбуждане на сънародниците в България към въстание и Христо Ботйов, когато напуска учителството в с. Задунавка и потегля от Русия, за да се озове в Калофер в края на февруари или началото на март 1867 г. За това завръщане, наложило се поради тежкото заболяване на баща му, младият Христо имал и други мотиви. Не случайно по-късно във в. "Дума на българските емигранти", споменавайки този си престой в родината, той говори за себе си "като пропагандист" отвъд Дунава, засягайки опасностите, дебнещи подобни "проповедници".²⁵ Знаем обаче твърде малко за краткото учителстване на Хр. Ботйов в Калофер, за обществените му прояви и тайни контакти до септември с.г., когато поема обратно зад граница. Неговите съвременници в мемоарите си припомнят най-вече разбунилата градеца дръзка патриотична реч на младия учител на 11 май и факта, че в клас той намеквал пред учениците за предстоящата борба за освобождение, а понякога ги извеждал извън селището и ги упражнявал да стрелят по нишан. Сам Ботйов в известното си произведение "Примери от турското правосъдие" набляга на друг спомен от пребиваването си в Калофер през 1867 г. - срещите си с неколцина другари на Лефтер войвода. Разговорите с действащи и бивши хайдутини и ятаци явно са оставили траен спомен у него, за да нарече няколко години по-късно тези юначни мъже "моите Лефтерови другари". Един от онези, с които Ботйов се сблизил тогава, е Иван Мрахолят /Мрахолев, Мархолев/ с прякор Талигаджията, чийто разказ препредава в художествената творба. А тъкмо този калоферец, покрай постоянните си пътувания, познавал мнозина от хайдутите, кръстосващи из Средна гора, Стара планина и Странджа, улеснявал връзките между тях и нерядко укривал преследвани четници. Според някои автори при идването си в Калофер Ботйов се видял лично и с Добри войвода /Д. Богданов/, бивш байрактар на Лефтер войвода, както и с други хайдутини.²⁶ Търсените и тайно реализирани познанства с хора от тези среди едва ли са резултат само на романтичен порив. По-вероятно причината е намерението на младия Ботйов да опознае по-добре условията вътре в страната, да долови народния пулс, имайки предвид бъдещите бунтовни действия. Логично продължение на общуването с хайдутите в Калоферския балкан са следващите стъпки на Хр. Ботйов вече в Браила - приятелството му с хъшовете и записването му в четата на Желю войвода, чийто поход обаче се осуетява.²⁷

Още един епизод от пребиваването на Ботйов в България през 1867 г. предполагам има отношение към неговите виждания и задачи на "пропагандист" - срещата му в Сливен с известния полски политически деец, командващ Казак алая Михаил Чайковски /Садък паша/. Според З. Стоянов и Ст. Заимов Ботйов се срещ-